

АКТУАЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАННЯ

Хромих А. Г., Олійник Ю. Є.

Національний фармацевтичний університет; м. Харків

Предмет і задачі дослідження. Предметом дослідження є аналіз сучасних аспектів застосування методів управління ризиками в фармацевтичних ланцюгах постачань та дослідження управління ризиками в сучасних умовах господарювання.

Обґрунтування актуальності напрямку. У сучасних умовах фармацевтичні підприємства (ФП) зіштовхуються з безліччю різних ризиків, які впливають на різні функції у їх внутрішньому середовищі. Практика показує, що ресурси використовуються не ефективно, коли проводяться розрізнені заходи по впливу на окремі групи ризиків. Ризик-менеджмент стає необхідним практично для будь-якого підрозділу ФП, а в силу того, що підприємство – це єдина система взаємозв'язків і взаємодій, виникає потреба в комплексному управлінні ризиком, тобто з урахуванням потреб як окремих підрозділів, так і підприємства в цілому. Для цього створюється система ризик-менеджменту, яка складається з певних логічно взаємопов'язаних етапів і яка з кінця 1980 -х років на Заході отримала широкий розвиток і застосування. Ризик-менеджмент – це система управління ризиками, що виникають в процесі діяльності ФП, реалізацію якої можна охарактеризувати як багатоступінчастий процес, що має своєю метою зменшити або компенсувати збиток для об'єкта при настанні несприятливих подій. Управління ризиком як система складається з двох підсистем : керованої підсистеми (об'єкта управління) і керуючої підсистеми (суб'єкта управління). У системі управління ризиком об'єктом управління є ризики, економічні відносини між господарюючими суб'єктами в процесі реалізації ризику. Суб'єктом управління в системі управління ризиком є спеціальна група людей, яка за допомогою різних прийомів і способів управління здійснює цілеспрямований вплив на об'єкт управління. Цей процес може здійснюватися тільки за умови циркулювання необхідної інформації між суб'єктом і об'єктом управління. Така інформація містить відомості про ймовірність того чи іншого страхового випадку, випадкової події, про наявність і величину попиту на фармацевтичну продукцію, про фінансову стійкість і платоспроможність партнерів ФП тощо.

Управління ризиком може будуватися по різному, в залежності від виду ФП та напряму його діяльності, а також у відповідності з традиціями і практикою фармацевтичного бізнесу в країні, де працює організація. Але сьогодні процес інтеграції комерційної діяльності настільки розвинувся, що практично всі промислово розвинені країни часто використовують однакові методи управління, у тому числі і з метою мінімізації ризиків.

Основні етапи ризик-менеджменту складаються з: комунікацій та консультацій; встановлення оточення; ідентифікації ризику; аналізу ризику; визначення ступені ризику; обробки ризику; моніторингу і аналізу ризику.

Ідентифікація ризику - це 1-й крок процесу оцінки ризику в ризик-менеджменті. Перш ніж що-небудь оцінювати, необхідно спочатку визначити, що саме підлягає оцінюванню. Насправді, це досить складний процес, що вимагає високої кваліфікації логістичного персоналу, знання особливостей процесів, що відбуваються на ФП, причому не тільки технічних і технологічних, а й організаційних. На етапі ідентифікації ризику необхідно виявити всі або, принаймні, максимально можливе число ризиків, яким піддається ФП, безвідносно до можливих класифікаційних факторів. Далі необхідно створити класифікацію ризиків, що відображає ризикове поле ФП. При цьому важливо визначити фактори класифікації, частоту проявів, розмір збитку, джерело виникнення, функціональний процес на ФП тощо.

Щоб проаналізувати ризик, необхідно прийти до його розуміння. Аналіз ризику надає входи для оцінки ступеня ризику і обговорень з питань необхідності проведення обробки ри-

зику, а також стратегій і методів його обробки. Аналіз ризику може також надавати входи для прийняття рішень з ризиків різних типів і рівнів, особливо тих, де стоїть вибір. Аналіз ризиків включає в себе розгляд причин і джерел ризику, його позитивних і негативних наслідків та імовірності виникнення цих наслідків. Фактори, які впливають на наслідки і ймовірність повинні бути визначені. Ризик аналізується шляхом визначення наслідків та їх ймовірності, а також інших супутніх ризику характеристиках.

Мета визначення ступеня ризику полягає у сприянні при прийнятті рішень, заснованих на виходах аналізу ризику, а саме, які ризики необхідно обробити і пріоритетність у застосуванні обробки. Визначення ступеня ризику включає в себе порівняння рівня виявленого в процесі налізу ризику з критеріями ризику, визначеними при встановленні контексту. Необхідність обробки розглядається на підставі такого порівняння.

На етапі обробки ризиків обираються методи і заходи, а також план впровадження цих заходів щодо боротьби з ризиком. Вкрай важливим є етап вибору методу і заходів для управління ризиком. В межах обраного методу можна використовувати вже конкретні заходи (інструменти). Проведений науковий аналіз, дозволив визначити такі основні методи управління ризиком: уникнення або ухилення від ризику; розподіл ризику; диверсифікація ризику; страхування ризику; поглинання ризику (прийняття ризику на себе); трансферт (передача) ризиків іншому господарюючому суб'єкту; лімітування ризику.

При виборі методу та інструменту обробки ризику, ФП повинно взяти до уваги цінності та сприйняття зацікавлених сторін, і найбільш відповідні способи комунікації з ними. Там, де вибраний метод обробки ризику може вплинути на ризики поза організації або в відносинах із зацікавленими сторонами, це також має братися уваги, хоча, опції обробки ризику однаково ефективні, деякі з них можуть бути більш допустимі для деяких зацікавлених сторін, ніж інші. План з обробки ризиків повинен ясно ідентифікувати пріоритетний порядок в якому застосовуватимуться окремі опції обробки ризику. Обробка ризику сама по собі може викликати ризик. Значним ризиком може бути помилка чи неефективність заходів обробки ризиків. Моніторинг має бути невід'ємною частиною плану з обробки ризику, як гарантія того, що заходи, які вживаються по ефективні.

Процес організації з моніторингу повинен включати всі аспекти процесу ризик-менеджменту з метою: гарантії того, що методи управління ефективні і достатні як при розробці, так і при функціонуванні; отримання додаткової інформації з метою поліпшення оцінки ризику; аналізу та засвоєння уроків з ризикових випадків, зміни, течії, удачі і провалів; виявлення змін у зовнішньому і внутрішньому контексті, включаючи зміни в критеріях ризику і самому ризик, який може зажадати перевірки обробки ризику і пріоритетів; ідентифікації з'являються ризиків.

Результати моніторингу повинні бути записані і належним чином донесені до відома зовнішніх і внутрішніх зацікавлених сторін, і також повинні бути використані як входу аналізу концепції ризик-менеджменту

Оцінка результатів – підсумок діяльності у сфері ризик-менеджменту в межах даного заходу; проводиться на базі широкого масиву зібраної інформації і має на меті коригування методик аналізу ризику, оцінку ефективності використання окремих інструментів ризик-менеджменту, ефективності витрат на управління ризиками в цілому. Рекомендації та висновки, отримані в ході оцінки результатів, використовуються при реалізації подальших рішень у комерційній діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, наведена схема організації процесу управління ризиком побудована відповідно до підходу Міжнародної Організації Стандартизації до ризик-менеджменту. Основна перевага даного підходу полягає в тому, що його може застосувати ФП будь-якого розміру і будь-якого виду діяльності, саме тому вона є зручною в застосуванні для управління ризиками в фармацевтичних ланцюгах постачань.